

„KOMMUNÁLIS POLITIKA“ ÉS SZOCIALISTA KOMMUNÁLIS TÉNYKEDÉS A VAJDASÁGBAN

Irta: Olajos Mihály

Ötéves tervünk előirányozza népgazdaságunk hatalmas arányú, gyors fejlődését, a szocialista építés növekedésére és a termelés bővítésére alapozva pedig, dolgozó tömegeink életszínvonalának, fokozatos, mindig gyorsulóbb emelését. Városaink és falvaink dolgozói számára értelmetlenné válna a szocializmus építése, ha az ország iparosítása, villamosítása és a mezőgazdaság fejlesztése nem vonná maga után dolgozó tömegeink közvetlen mindennapi életének szocialista átalakulását, a tömegek szocialista jólétét is. Nem elég csak nehézipart termelni, bármily mértékben bővíteni energiazagzdálkodásunkat, nem elég csak új vasutakat, autóutakat, csatornákat vonni hegyeinken, völgyeinken és síkságainkon keresztül, nem elég csak új nagy gváratok és kombinátusokat építeni — mindez mellett az is elengedhetetlenül szükséges, hogy a nagy építés gyümölcsei mind gazdagabbá, bőségesebbé és változatosabbá tegyék a népi fogyasztás asztalát. Könnyen ellobbanhat dolgozóink szocialista munkaversenye abban az esetben, ha munkásaink, dolgozó parasztjaink és népért dolgozó tanultjaink nem érzik napról napra, közvetlen anyagi és kulturális életükben közösségünk nagytávlatú munkájának máris elért, naponta nagyobb eredményeit.

Városi és falusi dolgozó emberünk életszínvonala tudvalevően akkor emelkedik, ha egészségesebb, megfelelőbb és jobban berendezett lakáshoz jut, ha kiadósabban és változatosabban táplálkozhat, ha izlésének megfelelőbben és gazdagabban ruházkozhat, ha bőven állnak rendelkezésre a különböző szolgáltatások, ha a város, illetve falu, melyben él tiszta, szépen rendezett, ha munka után parkjainkban megpihenhet, ha megfelelő lakóhelyén a tiszta levegőt épp úgy, mint a villanvilágítást, a kényelmes helyi közlekedést, a színvonalas kultúrélethez szükséges intézményeket, egészsége védelmének intézményeit — egyszóval mindazt, amit a közösség az emberről való szocialista gondoskodás keretében neki nyújthat.

Népbizottságaink egyik legfontosabb feladata, hogy a szocializmus szellemében gondoskodjanak dolgozó emberünkről. Ezt kommunális tevékenységük és helyi jellegű gazdálkodásuk útján valósítják meg.

Helyi hatóságaink kommunális működési körébe tartozik az egész lakáspolitikai, a meglévő lakó és egyéb épületek karbantartása, kezelése, újak építése, ide tartozik a csapadék és szennyvízlevezető csatornahálózat, vízvezeték, ivóvízes kútak; továbbá utcák, terek, járdák, úttestek, átjárók építése, javítása; parkok, fasorok, zöld felületek létesítése és gondozása városainkban és falvainkban, a köztisztaságról való gondoskodás, (szemétkihordás, szennykihordás stb.), zöldfürdők, mosodák, vegytisztítók és egyéb tisztasági és egészségügyi szolgáltatásokat végző kommunális üzemek, temetők gondozása, temetkezési vállalatok.

Ugyancsak a kommunális gazdasághoz tartoznak a közüzemellátást szolgáló villanytelepek, gázgyárak, köz- és magánvilágítást szolgáló hálózatokkal és földalatti berendezéseikkel együtt, úgyszintén a helyi közlekedési hálózat: villamos, autóbusz, trollejbusz, fuvarozási vállalatok. Összefogó jellegű kommunális tevékenység a településrendezés, városok és falvak települési fejlődésének irányítása és ellenőrzése, rendezési tervek (regulációs-tervek) kidolgozása. Ide tartoznak a helyi jellegű építkezési vállalatok is. A kommunális mezőgazdaságok, állattenyésztések és baromfi-telepek szintén a kommunális népvagyon tartozékai. A közijóléti tevékenység feladata fejleszteni és karbantartani a vendéglátó üzemeket, turista helyeket, kirándulási és nyaraló helyeket, irányítani működésüket.

A helyi jellegű népgazdaságba, Vajdaságban: malinok, téglagyárak, kisebb kendergyárak, kisebb fémipari, faipari, bőr- és élelmiszeripari, nyomdaipari és egyéb ágazatu üzemek tartoznak, ennek szerves részéül továbbá a mindenágazatu állami, szövetkezeti és magán, léonüipari műhelyek, valamint az egész háziipar.

A helyi hitelforrások felkutatása, a választók gyűlésén közijóléti célokra önkéntes járulék és az összes pénzeszközök észszerű befektetése szintén fontos része helyi népbizottságaink gazdálkodásának.

A kommunális tevékenység nagy átfogóju feladata még, hogy utánadón tanulmányozza a dolgozó tömegek életszínvonalát és tevékenyen dolgozzék a társadalmi jólét fejlesztése érdekében. E munka előmozdítja az állami és szövetkezeti elárúsítóhálózat helyes fejlődését: a közoktatásügyi és kulturális intézmények: iskolák, színházak, mozik, kultúrotthonok hálózatának rendszeres bővítését; gondoskodnia kell a kulturális és történelmi emlékművekről; őrködni kell továbbá a közegészségügyi intézmények: egészségügyi állomások, szülötthonok, korházak, rendelők, tudógondozók, szanatóriumok, gyógyfürdők rendszerével, a szociális népgondozás intézményeivel; aggok otthona, bennak intézete, napközi otthonok, bölcsődék stb. Biztosítani kell a testnevelési fejlődési lehetőségeit is, karbantartani a tornatermeket, sporttelepeket, uszodákat, újakat létesíteni stb.

Ha csak egy rövid szempillantást vetünk a kommunális tevékenység helyi gazdálkodás felsorolt ágazataira, intézményeire és feladataira, nyomban láthatunk, hogy mindez nélkül valóban nem lehetne átalakítani városi és falusi dolgozóink közvetlen életviszonyait a szocializmus szellemében, nélkülük lehetetlen a mindennapi igényeket és pozitív egyéni izlést hőszégesen kielégítő anyagi és kulturális jólét.

A régi Jugoszláviában, mint minden tökés országban, a népellenes hatóságok kommunális ténykedése csupán az úgynevezett »kommunális politikára« szorítkozott, amit a városi előjáróságok mérnöki hivatalaiban végeztek. Ez a »közijóléti politika« például Zentán első sorban is abban állt, hogy a városi mérnöki hivatal különböző közérdekü munkálatok végzését — amennyiben voltak ilyenek — kiadta egyes magánvállalkozóknak. Így magánvállalkozók kövezték át a legfontosabb utakat, végeztek a jelentősebb építkezéseket és mindazokat a munkákat, amelyekben busás hasznot húzhattak, nemcsak bérmunkásaik felhasználásával, hanem a városi pénzezen szerzett építőanyagok közismert lopásaiival, hamis számvetéssel és csalásokkal is. Az ilyen vállalkozók persze jól összejártszottak a korrupit városi mérnökökkel és velük kö-

zösen fejték a városi kasszát. Érthető tehát, ha az egykori »Eugen«-szálló építésével párhuzamosan a városi mérnök emeletes házat építtetett magának. — Szubotica csak a közszájon forgó adatok is legalább öt millió dinárra becsülik a város utcáin végzett aszfaltozó munkáknak elcsikkasztott pénzek összegét. A városháza építéskor elcsikkasztott pénzekből külön házakat építettek maguknak az akkori szabadkai »városi vezetők«, ezeket a házakat a nép »kis városházák«-nak nevezte el.

A »közjóléti« munka további része pedig abból állt, hogy különböző szabályrendeleteket bocsátottak ki, engedélyt adtak, vagy nem adtak egyes magánemberek építkezéseihez stb. Az is a »kommunális politikához« tartozott, hogy Zentán megtiltották, sőt sorompókkal is elzárták a parasztek késő délutáni forgalmát a beltéren, de nem gondoltak arra, hogy valamit is tegyenek a parasztnegyedeket nyári időben beborító hatalmas porfelhő ellen.

A tőkés hatóság közjóléti politikája tehát tisztán közigazgatási, valamint megcsináltató, megengedő, vagy megtiltó rendelkezési volt, amely a városi mérnöki hivatalban kezdődött és ott is végződött. Híven tükröződött ebben vissza a tőkés államgépezet élősdj jellege, az a tény, hogy a tőkés államhatálem nem termelt, nem vett részt a gazdasági élet irányításában, maga nem végzett semmi alkotó munkát. A városi előjáróságok a kommunális intézményeket — ha rendelkeztek ilyenekkel — legnagyobb részt bérbe adták. Mi sem jellemzőbb a volt zentai városi előjáró tehetetenségére és élősdj jellegére mint az, hogy még a vasútállomás előtti csupán 50 méternyi gyalogjáró szalagot sem volt képes saját szervezésében kiaszfaltozni, hanem ezt is magánvállalkozóval végeztette, nem is beszélve a város 1.000 holdnyi termőföldjéről, amit bérbeadott — jórészt zsíros parasztnak — ahelyett, hogy maga gazdálkodott volna rajta. — Hasonlóképp bérbe adta Szubotica város volt előjárósága évről-évre a palécsi fűdőt, berendezéseivel, szállodáival; a városi mozi; a város földjeit, stb.

Hogy ez a nyereszkesedés mennyire megdrágította a kommunális gazdaság egyes tartozékainak fejlődését, azt jellemzően mutatja a házhelyekkel történt üzérkedés. Ha valaki 1940-ben Novászád belterén házat akart építeni, csak a házhely négyzetméteréért 1000—1200 dinárt kellett fizetnie, tehát egy 500 m²-es házhely 500—600 ezer dinárba került. A fejlődés lassúságát jól példázza az uvidéki villamoshálózat esete. Ujvidéken 1912-ben rakták le a villamosvasút vonalait. Az 1912 és 1944 között eltelt 32 év alatt a vonalakat egyetlen egy méterrel sem hosszabbították meg, a kocsik számát se szaporították egyetlen villamossal sem.

Az az összezsugorodott, drága és lassan fejlődő »közjóléti« ténykedés, ami a tőkés uralom alatt létezett, mindig csakis a kizsákmányolók kényelmét és a tőkés rend fenntartását szolgálta, de soha sem a széles néprétegek jólétének fokozását. Ha Novászád volt városvezetősége törődött is valamennyire a közhasznátú ivóvizes kútak egészségügyi ellenőrzésével — és ha fertőzött kútakat talált, leggyakoribb intézkedése volt az ilyen kútak használatának betiltása — még ennek a ténykedésnek se a népegészség megóvása volt a mozgója, hanem az a gondolat, hogy ha tömeges tífusz-járvány keletkezik, akkor az utterjed az elszegényedett dolgozókról a kiváltságos gazdagokra is és megfertőzi a gyárosokat, bankárokat és városatyákat is; azonkívül kit zsákmányolná ki a tőkések, ha a tífusz kiderülne a bérmunká-

sokat? Iskolát hírül sem építettek annyit a tőkés rendben, amennyit az általános népművelés érdeke megkövetelt volna. Csak annyit iskolát láttak szükségesnek, amennyi a kiváltságosok csemetéinek iskolázatásához és az uralkodó osztályokat vállalatokban, gyárakban, államgépzetben és egyébütt szolgált tanultak kiképzéséhez kellett. Soha még csak ki se számították mennyi iskola kellene a legszélesebb néptömegek általános kulturális felemeléséhez. Ilyen célt soha nem is tűztek maguk elé.

A régi uralom csak a kiváltságosok közjólétével törődött, de a dolgozókról csak annyiban, amennyiben azt a tőkésérdek megkívánta. Ez magyarázza meg a tőkés belváros és külváros közötti éles ellentétet is: a város központi negyedében paloták, aszfaltos utcák, fényűzés, ragyogás — itt éltek a gazdag urak — a külvárosban pedig piszkos kövezetlen utcák, alacsony, gyakran rozoga épületek, sötét, zsufolt lakások — itt éltek a kizsákmányolt dolgozók. Senki előtt sem kell bizonyítani, hogy népi uralmunk pontosan ilyen keresztmetszetű városokat örökölt a régi rendtől.

A felsorolandó esetek csak egy-egy mozzanat ebben az általános képen. Szuboticán 1939-ben az I. kerületben (a kiváltságosok városnegyedében) egy szobára 1,1 lakos jutott, a IX. kerületben, (amely túlnyomórészt munkásnegyed a külvárosban) minden szobára 2,2 lakos esett. Ehhez jön még, hogy a beltéren 2—3-szor akkorák a szobák, mint a külvárosban.

A külvárossal nemtörődés felelő példája Szuboticán az is, hogy a szennyvízlevezető gyűjtőcsatornáját csupán a belvárosi részen földték le, de a külvároson át, a »Folyó-utcában« földetlen árokban folyik a város szennyvíze, fertőzve a partjain játszó gyermekeket és szétterjesztve bűzét az egész környékre. Nem azért voltak Szubotica elkergetett urai »városatyák«, hogy a folyó-utcaiakkal törődjenek — ennél nagyobb gondjaik is voltak.

Noviszádon, de nem csak itt, a külvárosi házak legnagyobb része nedves, alacsonyan épített. Ebből a város vezetősége soha sem csinált magának kérdést. De nem csak hogy a talajvíztől nem védték a külvárosi házakat, hanem a Duna árvízétől sem. Így következett be 1940-ben a noviszádi Telep árvíz katasztrófiája, amikor az előtött házak közül 700 megrongálódott vagy összedőlt. Ekkor 42 millió dináros kár keletkezett. Pár évvel ezt megelőzően a nagylimáni részket öntötte el a talajvíz 15 millió dináros kárt fölidézve. Im a külvárossal nemtörődés vádoló példái.

De méltón állna e példák sorában a zentai »kertek«, »gödrök«, »kukucska« városrészek és a nem is annyira fejlett zentai belváros közötti különbségek fölvázolása is.

Jellemző még városainkra, hogy a tőkés uralmak időszakában rendszeresen fejlődtek, településük minden terv nélkül terjedt, nem voltak átfogó, évtizedekre szóló települési terveik. Ennek következményei a szűk, rendszertelen, forgalmat föltorlasztó utcák Noviszád belvárosában, a gyárak, üzemek lakónegyedek rendszertelen elhelyezkedése stb.

A tőkés »közjóléti politika« csak a várossal törődött, de teljesen elhanyagolta a falut. Az »önálló« községek jegyzőitől, vagy a járási szolgabiroktól nem lehetett elvárni, hogy fölvegyék a falvak kommunális kérdéseit. De nem törődött faluszerű településeink közjóléti ügyeivel a szuboticei városi előljáróság sem. Azek, akik Szubotica belvárosában bár valamelyes kommunális munkát végeztek, tudtak volna több iskolát,

postát, egészségügyi állomásokat stb. létesíteni Ludason, Tavankúton, Kelebián, Zsedniken és egyebütt is, ha legkisebb szándékuk is lett volna erre — de nem volt. Így, a tőkés rend város és falva közötti áthidalhatatlan ellentét folytán, a szabadkai aránylag előrehaladott közigazgatási gazdasági és kulturális központhoz tartozó települések még a vajdasági falvak átlagos színvonalán is alulmaradtak. Ez az eredménye annak, hogy a tőkés város urai a faluban csak a kizsákmányolás tárgyát látják. Szubotica egykori városi vezetősége a környező falvak legfontosabb középületének a csendőrlaktanyát tartotta.

A szocialista közigazdaságot építő új Jugoszláviánkban a kommunális tevékenység sokkal szélesebb és tartalmasabb, mint amilyen a megdöntött, népellenes uralom »kommunális politikája« volt. Hazánkban az összes kommunális intézmények, berendezések és vállalatok népbizottságaink kezében vannak, nem a tőkésék, hanem a nép vagyont képezik. Csak így tudják ez intézmények és vállalatok a nép jólétének érdekeit szolgálni. Népbizottságaink maguk szervezik és irányítják közvetlenül a kezelésükben lévő egész kommunális népgazdaság működését és bővítését — semmit sem adnak bérbe nyereszkes céljaira. Helyi hatósági szerveink tehát nem csak megengedő vagy megtiltó intézkedéseket hoznak csupán, hanem maguk gazdálkodnak, közvetlenül szervezik és irányítják az építést és termelést — gyakorlati, alkotó munkát végeznek.

Emnek megfelelően például Noviszádon a városi népbizottság kezelésében van a gázgyár vezeték-hálózatával együtt, a villanvhálózat és villamosvasút, a vízvezető csatorna hálózata, vagy 1.600 állami tulajdonú képező lakóépület, városi autóbusz, városi fuvarozási vállalat, városi mezőgazdasági birtok, stb., stb. Emellett a városi népbizottság kezében van egész sor helyi jellegű iparvállalat és kisipari műhely: téglagyárak, malmok, cipészüzem, szabóüzem, vegytisztító vállalat, kovácsműhely, különböző javításokat végző műhelyek stb. Hasonlóképpen a városi bizottság kezében, vagyis népi kézben van a lakosság anyagi és kulturális életszínvonalában szerepet játszó többi vállalatok és intézmények hálózata is: kereskedelmi vállalatok, vendéglátó üzemek, iskolák, a szociális népgondozás intézményei stb.

Már ennek alapján is megállapítható, hogy népbizottságaink sajtó kezükben tartják kommunális működésük anyagi alapjait is. Ehhez járul még, hogy hazánkban állami, népi kézen van az egész nagyipar is, az egész pénzgazdálkodás és mindjobban bővül a szocialista szektor a mezőgazdaságban is. A mi közjóléti munkánknak tehát megvan a legszélesebb, kiapadhatatlan anyagi alapja is.

Éppen ez a döntő különbség a kommunális népgazdaságunk és a régi uralom »kommunális politikája« között: ott a »politika« és anyagi alapjai között tátongó szakadék — nálunk népbizottságaink kezében egyszóvaltsan összpononstul a közjólét irányítása és anyagi alapja; ott a »kommunális politika« a tőkés rendszer fenntartásának eszköze — a mi kommunális közigazdaságunk a mindennapi élet szocialista átszervezésére szolgál; ott a kommunális jellegű intézmények és vállalatok útján kizsákmányolták a néptömegeket — nálunk ez intézmények és vállalatok a néptömegek szocialista jólétének forrásai.

Néphatósági szerveink jól látják egyrészt a felszabadult és mindzadagabb és szebb élet felé törekvő néptömegeink szükségletei és

másrészt a meglévő közjóléti intézmények és vállalatok közötti aránytalanságot. Éppen ezért a kommunális közgazdaság nagyarányú és gyors bővítését tervezi. E tervezés a meglévő és jövőben még fokozódó népi szükségleteket veszi alapul.

Íme néhány példa népbizottságaink közjóléti munkáira irányvonalának, fejlődésének és nagyvonalúságának kidomborítására:

Minden városi és járási népbizottságunk szorgalmazza a kommunális mezőgazdaságok létesítését és bővítését. Vajdaság városi bizottságai már a mostani gazdasági évben jelentős területű városi gazdaságot műveltek meg. Természetesen elsősorban zöldségfélék termesztésére törekedtek. Sikerült is olyan mennyiségű salátát, borsót, zöldbabot, burgonyát, hagymát stb. előállítaniok, hogy e mennyiségekkel jelentős mértékben vehettek részt a dolgozók ellátásában. Jól kidomborodott e siker abban a tényben, hogy a zöldborsó, zöldbab, újburgonya ára a noviszádi, pancsevoí, zombori és a többi piacokon a kommunális gazdaságok felhozatala következtében szinte napok alatt 30—40 dinárról 8—9 dinárra zuhant. Népbizottságaink gazdasági tehat nem valamiféle kapzsi nyereszkesedés céljából, hanem a dolgozók ellátására termeltek.

Szobotica városi bizottsága már 1946 nyarán használható állapotba hozta, azóta pedig tovább fejlesztette a palicsi fürdőt. Rendbehozta a fürdőberendezéseket, a parkokat, szállodákat stb. Mindezt csak azzal a céllal, hogy minél jobban érezzék magukat az üdülő és fürdőző dolgozók. De nem állt meg emyinnél. Már a gyakorlati kivitelezés szempontjából foglalkozik Palics vize megtisztításának kérdésével. Elsősorban a városi szennyvíz számára kell találni más emésztőt, hogy többé ne folyjék a Palicsba. Az idei költségvetésben nyolc millió dinárt irányoztak elő a városi szennyvízlevezető csatorna és az emésztő-telep megépítésére, miáltal a kérdés hamarosan megoldódik (Ezzel eltűnik a »folyó-utca« átka is). — Továbbá meg kell tisztítani a tó fenekét a lerakódott piszkos iszaptól. elejét kell venni a halak téli megfagyásának stb. Közben már kész a terv a fürdő nagyarányú átrendezésére, kibővítésére és környéke kiépítésére.

A régi Jugoszlávia és a fasiszta megszállás föl se vetette a vízvezeték kérdését Noviszádon, habár a legkevésbé se mondhatjuk, hogy bőven áll az élvezhető ivóvíz a lakosság rendelkezésére. Ez elmúlt hetekben nagy építőanyaggyáraink már le is szállították a vízvezetékcsövek jelentős részét, Noviszád lakosai pedig megkezdték a fővezeték beásását. Az idei költségvetésben 32 millió dinárt irányoztak elő a vízvezeték megépítésére. Noviszád lakóinak több évtizedes vágya hamarosan megvalósul. — Ez a népről gondoskodás fölényre a tőkés nyereszkesedés fölött. — Ami égető kérdések évtizedeken át hiába vártak megoldásra a tőkéses uralma alatt, azt népuralmunk, tervgazdaságunk második-harmadik esztendejében megoldja.

Szocialista városépítésünk eltünteti a belváros és külváros közötti különbséget, mert a szocialista közjólét nem ismeri a központ és külterületek közötti ellentétet. Egészséges, tágas lakásokat épít a külvárosban is, itt is létesít díszes tereket, rendezett, szép utcákat, a külvárost is beszövi a víz- és gázvezeték, úgyszintén a vízvezető csatorna rendszerével. A városi közlekedés (villamos, autóbusz) útvonalai befutják majd az összes külterületeket is. Épp így átszövi azokat az ellátási, kulturális, népgondozási, testedzési és egyéb intézmények hálózata is.

Noviszád külterületeinek lakói épp oly mértékben élvezik ma is a korszerű nagyváros minden kényelmét, mint a központban lakók.

Szocialista kommunális ténykedésünk a falura is kiterjed. Ennek kapcsán legsürgősebb feladata, hogy elvigye a Vajdaság falvaiba a technika és kultúra vívmányait: villamosítsa falvainkat, emeljen bennük mozit, kultúrotthont, vigye falura a rádiót, telefont, építsen több iskolát, egészségügyi állomásokat. Kövezze ki a falu főbb utcáit és szabaddítsa meg a falu népét az évszázados portól és sártól.

Biztosítani a falunak a technikát és kultúrát — a városnak pedig a kiterjedt zöld felületekét, természetet és tiszta levegőt! Ez a jelszó adja meg az alapvető tájékozódást közijóéleti politikánkknak.

Nálunk szétválaszthatatlan egységbe tartoznak a kommunális intézmények és a helyi vállalatok és műhelyek. Ez is új, fontos vonása közijóéleti ügyeinknek. A kapitalista »kommunális politika« a helyi iparvállalatokban és kisipari műhelyekben csupán tulajdonosaik nyereszkesedési vagy megélethetési forrását látta, de teljesen figyelmen kívül hagyta közijóéleti szerepüket. A mi népi hatóságunk ezzel szemben a lokális ipari üzemekben és kisipari műhelyekben a közijóélet egyenrangú tényezőit látja. Ezért fejlesztik népbizottságaink a helyi jellegű ipart, kisipart és háziipart is.

A helyi jellegű iparba tartoznak mindazon iparvállalatok, amelyek nem szövetségi, köztársasági, vagy tartományi igazgatás alatt állnak, hanem működésüket a városi, járási és helyi népbizottságok irányítják; jelentőségük csak helyi érdekű.

Ugy a helyi jellegű iparvállalatok miatt a kézműipar és háziipar nagy lehetőségekkel bír a helyi anyagforrások és lehetőségek kihasználására, pótolja a szövetségi, köztársasági és tartományi termelést a mennyiség, de főleg a minőség tekintetében. A szolgáltatásokat végző kézműipari műhelyek lehetőségeket nyújtanak dolgozóinknak, hogy saját izlésük szerint készíttessenek magunknak jóminőségű ruhát, cipőt, bútort, — amire a szabványozott nagyipari termelés nem nyújthat lehetőséget. A nagyipar a használati dolgok javítását se végezheti el.

A kisiparnak tehát nagy szerepe van a szocialista közzgazdaságban is, mert a szocializmusban szabadon jut kifejezésre az egyéni izlés, a szocializmusnak éppen érdeke a dolgozó ember egyéni kibontakozása.

Egész kommunális ténykedésünknek az a központi feladata, hogy minél dúsabban és minél olcsóbban kielégítse dolgozó emberünk legközvetlenebb igényeit és egyéni izlését. A tömegek jólétét az egyén jóléte teszi — az új élet szocialista módon élő új emberei alkotják az új világ boldog társadalmát

Ez a tanulmány a legkevesebb se tart igényt arra, hogy mindent elmondott a Vajdaság kommunális ügyeiről. Célja elsősorban az volt, hogy fölvezolja a kommunális tevékenység feladatkörét és rámutasson a régi és új hatóság kommunális ténykedése közötti különbségekre. A Vajdaság kommunális kérdéseinek egész tömbjét csak a tanulmányok hosszú sorozatában lehetne fölárni. Csakis külön tanulmányban lehetne taglalni a vajdasági kézműipar fejlődésének kérdéskörét, amit ez a tanulmány éppen csak megérint. Külön tanulmány tárgya lehet a vajdasági háziipar újraélesztésének kérdéscsomója. De épp így külön írásban kellene

főlvázolni például Szubotica város rendezési tervének alapelveit, kérdéseit és tartalmát. A felszabadulás utáni munka eredményei és tanúságai a kommunális ügyek terén akár több tanulmány anyagát is szolgálhatja. Külön kérdés itt a Népfront és a tömegek részvétele a munkában. Azt is külön cikkben kell megírni milyen utakon jár, milyen utakat keres a Vajdaság Főbizottsága a járási, városi és helyi népbizottságokkal együtt a kommunális és lokális népgazdaság szervezési és irányítási kérdéseinek megoldásában, stb. stb....

Vajdaság egész közigazdaságában a mezőgazdaság mellett a helyi és kommunális népgazdaság a legfontosabb és főleg legnagyobb tényező.